

MARZEC (117) *sb m*

WN i A: -ec (22), -eć (1) *RejZwierc*.

-a- (88), -ã- (8+żp); -a- : -ã- *BielKron* (26 : 2), *SkarŻyw* (13:6 + żp); e *jasne*.

sg N marzec (22). ◇ *G* marca (91). ◇ *A* marzec (1). ◇ *I* marc(e)m (1). ◇ *L* marcu (2).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (dwa z niżej notowanych przykładów) – *XVI(XVII)* – *XVIII w*.

1. *Trzeci miesiąc w roku (w kalendarzu przedjuliańskim pierwszy)*; *Martius Murm*, *Mymer*¹, *Mącz*, *Calep*, *Cn* (114) : *Martius*. *Der mertz Márzec*. *Murm* 9; *Mymer*¹ 5; *FalZioł* V 46, 46v; *LudWieś* Bv [3 r.]; *Goski* A6v; [*Numma*] *Przydał też ku dzyefiąciam miefiącom dwa/ to ielt/ Styczeń y Lutego/ bo pirwey iedno ich dzyefięć bywáło/ á ná przodku Márzec pirwey Romulus poádził/ á on go vftáwił trzeciego w rzędzye miefiącow*. *BielKron* 101; *Tegoż roku była wielka z nieurody drogość [...]/ z mrozow ktore ítały áż do Swiątek od Márcá* *BielKron* 419; *SienLek* 43 [2 r.]; *HistLan* E, E4v; *Oczko* 30; *SkarŻyw* 257; *Y* *potym Brát Hanus Stouen Hafen Contor w Márcu zábity od Litwy*. *StryjKron* 325; *Calep* 641a; *LatHar* [++2].

G sg w funkcji okolicznika czasu (71): *Wezmi [...]* *zaiączka młodego ktori íe marcza vrodzi* *FalZioł* V 110, II 16c, V 118; *RejWiz* 79; *Goski* A6; *BielKron* 399; *RejZwierc* 224. *Cf W połączeniu z określeniem dnia, Wyrażenie*.

W połączeniu z określeniem dnia [*G sg*; *w tym: w funkcji okolicznika czasu* (40); + „dnia”, „dzień” (47); *określenie + marzec* (59), *marzec + określenie* (3)] (62): *MetrKor* 38/321; *A* *thak mi za roskazanym Czes. przyechaly [...]* *x dnia Marcza do Zamkv Walaskie^{go} Soczawj* *LibLeg* 10/65v; *BielKron* 200v, 228v, 229, 233v, 305v (10); *SkarJedn* 318; *Trzeci dzień Márcá*. *SkarŻyw* 192 *marg*, 187 *marg*, 195 *marg*, 200 *marg*, 206 *marg*, 210 *marg* (16); *ZapKoscier* 1530/4v, 1584/54v; *V* *rodził fię potym drugi Syn Iágiełowi Roku Páńkiego* 1416. *Máiá* 16. *dnia [...]*. *Ale záś Roku* 1427. *Márcá* 2. *dnia vmárł* *StryjKron* 557, 406, 717; *ActReg* 144; *LatHar* ++7v [11 r.], 404 *marg*, 440 *marg*, 447 *marg*, 448 *marg* [2 r.], 449 *marg*; *SarnStat* 858, 1003, 1014. *Cf Wyrażenie*.

W porównaniach (4): *cf Przysłowia*.

Przysłowia: *Bo byś iey [duszy] dał íwá wola/ pewniećby íe wściekła/ Zá tym ízalonym ciálem íwowlonie biegáiąc/ Nie ináćzey ná wiofnę íáko Márcá záiąc*. *RejWiz* 79.

ZYczliwość zazdrość rozne to íą ciotki/ Drapią íe záwždy íáko Márcá kotki. *RejZwierc* 224.

TV íe fatá miefzáią/ by Márzec z chmurámi *RejZwierz* 108v.

Nie odmieniayże íe íáko Márzec ná Wiofnę *RejZwierc* 24v.

Wyrażenie: »miesiąc, księżyc marzec« [*w tym: G sg w funkcji okolicznika czasu* (24), *w połączeniu z określeniem dnia* (7)] = *Martius mensis Mącz* [*szyk* 27:3] (21:9): *ktorego dnia miáno zabitz k wieczoru baranka/ to íelt czwártégonálcie dnia/ miefiątza pirwego/ tzuls Martza* *OpecŻyw* 86v, 86v; *á drudzi kxiężicza marcza íeią banie* *FalZioł* I 39c, V 43v, 46; *LibLeg* 11/63v; *BibRadz* I 5b *marg*; *BielKron* 131, 209v, 216v, 223, 276v (15); *Mącz* 210c; *złączą fye íákmiarz wízyfcy Plánethowie w Skopie známieniu niebiefkim/ ná końcu Miefiącá Márcá/ á ná początku Kwietniá*. *LeovPrzep* E3v, C3, H3v; *Miefiąc Márzec Martius*. *SkarŻyw* 187, 188 *żp*; *SarnStat* 975, 1044.

Przen: *Człowiek niestały* (1) : (*nagł*) *Stáłość/ íiodma [cnota]*. (–) [...] *Bo gdy możefz Máyem być/ przecz íe Márcem czynifz* *RejZwierz* 133.

2. Rodzaj piwa; (*hordeacea*) *cer(e)visia*, *zythum* (*zythus*) *Mącz*; *cervisia duplex a. nigra Cn (3)* : *Hordeacea cerevisia*, Yęczmienne piwo/ Márzec. *Mącz* 158a; *Zythus*, et *Zythum*, latine *cervisia*, Piwo/ też márzec álbo czarne piwo. *Mącz* 513b; Bywał tu kiedyś Márzec dobry v krzaczkowéy *WyprPl C*.

Synonimy: 2. »czarne piwo«, »jęczmienne piwo«.

MM